

Inhoudsopgave

Inleiding	5
Hoofdstuk 1 - De rol van schoolbestuurder en schoolleider	9
1.1 Taken en verantwoordelijkheden	9
1. Wees een leider: neem het voortouw!	9
2. Organiseer een professionele dialoog	10
3. Verbind mensen: breng leraren en ouders tot elkaar	10
4. Formuleer beleid op ouderbetrokkenheid	10
5. Bewaar het evenwicht	11
Hoofdstuk 2 - Stap voor stap naar effectieve samenwerking	15
2.1 Tien criteria	15
2.2 Elke school is anders	16
Criterium 1 Een heldere visie op ouderbetrokkenheid	20
Criterium 2 Iedereen actief bij het schoolbeleid	24
Criterium 3 Leraren, leerlingen en ouders zijn welkom	29
Criterium 4 Samen verantwoordelijk voor onderwijs	34
Criterium 5 Leraren, leerlingen en ouders zijn gelijkwaardig	42
Criterium 6 Iedereen voelt zich verantwoordelijk voor elkaar	49
Criterium 7 Samen bouwen aan het leerlingdossier	53
Criterium 8 Openheid en duidelijkheid over klachten	57
Criterium 9 Minstens 80 procent opkomst	60
Criterium 10 Iedereen houdt zich aan de wet	66
Nawoord	68
Literatuurlijst	70
Relevante websites	71
Bijlagen	72
Bijlage 1: Stappenplan keurmerk ouderbetrokkenheid	72
Bijlage 2: Voorbeeld draaiboek welkomstweek	74
Bijlage 3: Voorbeeld gespreksarrangement	77
Bijlage 4: Interviewformat	79
Bijlage 5: Voorbeeld vragenlijst ouders	81

Bijlage 6: Voorbeeld school/ouderovereenkomst	84
Bijlage 7: Adviesboekje voor ouders	86
Bijlage 8: Voorbeeld van een ouderhulpkaart	88
Bijlage 9: Voorbeeld KOM-gesprek (kind-ouder-medewerker)	90

Inleiding

Ouderbetrokkenheid is ín!

Tot een paar jaar geleden hadden nog maar weinig mensen van ouderbetrokkenheid gehoord. Tegenwoordig is het een onderwerp dat volop in de schijnwerpers staat. Onderwijsinstellingen, ouder- en belangenorganisaties, de overheid, wetenschappers en andere experts: iedereen vindt de samenwerking tussen scholen, leraren en ouders ineens erg belangrijk. En dat is het ook! De vraag rijst of ouderbetrokkenheid een hype is die snel weer overwaait of dat het een blijvend thema is op de Nederlandse onderwijsagenda.

Het is nog niet zo heel lang bekend dat er een relatie bestaat tussen betrokken ouders en de leerprestaties van kinderen. Verschillende onderzoeken hebben in de afgelopen jaren aangetoond dat kinderen gelukkiger zijn, hun talenten beter kunnen ontplooiën en betere resultaten behalen op school als hun ouders en leraren met elkaar samenwerken.¹ Daar komt bij dat ouders van nu niet meer 'zomaar' een onderwijsinstelling voor hun kind kiezen, maar een weloverwogen keuze maken die aansluit bij hun eigen toekomstbeeld en verwachtingen.

Je kunt dus stellen dat men eigenlijk pas recentelijk 'ontdekt' heeft dat ouderbetrokkenheid één van de belangrijkste pijlers is van goed onderwijs. Daarmee is ouderbetrokkenheid een relatief nieuw begrip, maar in onze ogen beslist een blijvend onderdeel van de integrale kwaliteitsaanpak van scholen in het primair en voortgezet onderwijs (po/vo) en het middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Ouders zijn ouders

Het begrip 'ouderbetrokkenheid' veroorzaakt soms nog wat verwarring. Dat komt omdat er in dit stadium nog allerlei verschillende visies op ouderbetrokkenheid bestaan. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de uiteenlopende woorden die scholen voor de ouders van hun leerlingen gebruiken. Ouders zijn voor sommige scholen 'klanten' of worden aangesproken als de '(educatieve) partners' van de school.

In onze optiek kun je ouders het beste gewoon 'ouders' noemen. De emotionele betrokkenheid van ouders bij hun kind is zó uniek, dat termen als 'klant' of 'partner' de lading lang niet volledig dekken. Een ouder is immers het meest kwetsbaar als

¹ Henderson & Mapp (2002).

het gaat om zijn kind. Wel heeft de relatie tussen school en ouders enkele klant- en partnerschapkenmerken. Door als school de ouders van leerlingen ook daadwerkelijk 'ouders' te noemen en hen als zodanig te zien en te bejegenen, geef je aan respect te hebben voor hun bijzondere rol en hun specifieke, soms emotionele, belangen en communicatie. Bovendien zien ouders zichzelf natuurlijk ook in de eerste plaats als de ouders van hun kind en niet zozeer als de '(educatieve) partners' van de school.

Participeren, betrokken of verantwoordelijk?

Onduidelijkheid over wat nu precies met het begrip 'ouderbetrokkenheid' wordt bedoeld, heeft niet alleen te maken met hoe een school de ouders ziet en noemt. De term suggereert namelijk ook alsof het uitsluitend te doen is om ouders bij de school te betrekken. Dat is niet helemaal juist; ouderbetrokkenheid is veel meer dan dat. Er zijn in dit kader een paar begrippen die op het eerste oog erg op elkaar lijken, maar waarmee wezenlijk verschillende zaken worden bedoeld.

Ouderparticipatie

Als ouders meedoen met activiteiten of hand- en spandiensten verrichten op school (denk aan lees- en luizenmoeders, klus- en oversteekvaders) spreken we van **ouderparticipatie**. Een meer formele vorm van ouderparticipatie is wanneer ouders zelf het bestuur van een school of stichting vormen of zitting hebben in een medezeggenschapsraad (GMR/MR). Ouderparticipatie gebeurt vooral op school en heeft nagenoeg geen invloed op de schoolontwikkeling van kinderen, maar wordt door leerlingen, leraren en ouders vaak wel als plezierig ervaren.

Ouderbetrokkenheid

Er is sprake van **ouderbetrokkenheid** als uit het gedrag van ouders blijkt dat zij zich (mede)verantwoordelijk voelen voor de schoolontwikkeling van hun kinderen. Dat houdt in dat de ouders (emotioneel) betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind, bij zijn school en zijn leraar. De ouders tonen belangstelling voor hoe het op school gaat, scheppen voorwaarden voor het huiswerk maken en begeleiden hun kind daar zo nodig bij. Zij bezoeken ouderavonden en tonen respect voor de leraar en de school. Niet ouderparticipatie op school, maar ouderbetrokkenheid thuis levert een grote bijdrage aan de ontwikkeling en het leersucces van kinderen.² Daarom is ouderbetrokkenheid van groot belang voor vrijwel alle scholen in Nederland: van primair en voortgezet onderwijs tot aan middelbaar beroepsonderwijs.

² Cijvat & Voskens (2008).

CPS hanteert de volgende visie op ouderbetrokkenheid:

➤ Ouderbetrokkenheid is een niet-vrijblijvende en gelijkwaardige samenwerking tussen ouders en school, waarin ouders en school vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid werken aan de (school)ontwikkeling van het kind (de leerling).

Ouderverantwoordelijkheid

In het voortgezet onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs is het verder essentieel om onderscheid te maken tussen ouderbetrokkenheid en **ouderverantwoordelijkheid**. De ouderverantwoordelijkheid neemt af naarmate het kind ouder wordt en steeds meer op eigen benen komt te staan. Ouderbetrokkenheid blijft echter altijd bestaan, ongeacht de leeftijd van ouders en kinderen. Want het feit dat jongeren gaandeweg steeds meer verantwoordelijkheden krijgen, wil immers niet zeggen dat zij geen behoefte (meer) hebben aan betrokken ouders die het allerbeste voor ze willen. Het is voor het succes van leerlingen in het voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs daarom evengoed van wezenlijk belang dat scholen ouderbetrokkenheid stimuleren.

Ieder kind, elke leerling heeft kortom recht op een goede samenwerking tussen school en ouders! En zoals uit dit boek zal blijken, omvat 'goed samenwerken' veel meer dan alleen goed communiceren met ouders.

Keurmerk ouderbetrokkenheid

Stichting LLO, waarbij de afkorting staat voor 'Leraar - Leerling - Ouder', bestaat sinds 24 maart 2011. De stichting werkt vanuit de overtuiging dat de beste ontwikkelingsmogelijkheden voor iedere leerling alleen kan worden vormgegeven wanneer leraren, ouders en leerlingen zich gezamenlijk verantwoordelijk voelen voor het onderwijs. Drie uitgangspunten zijn volgens Stichting LLO cruciaal voor deze samenwerking:

Leraren, leerlingen en ouders zijn:

1. samen verantwoordelijk voor de beste leeromgeving van ieder kind,
2. gelijkwaardig,
3. verantwoordelijk voor elkaar.

Om een goede samenwerking tussen school/leraren en ouders op gang te brengen, heeft de Stichting LLO een 'keurmerk ouderbetrokkenheid' ontwikkeld (zie Bijlage 1: Stappenplan keurmerk ouderbetrokkenheid). Scholen die voldoen aan tien specifieke criteria op het gebied van ouderbetrokkenheid (zie Hoofdstuk 2) kunnen in aanmerking komen voor dit keurmerk. Verschillende scholen voor primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs hebben het 'kwaliteitsmerk' intussen mogen ontvangen.

Deze scholen voldoen daarmee aan de tien belangrijkste voorwaarden van ouderbetrokkenheid en zijn er zodoende van verzekerd dat zij effectief samenwerken met ouders in het belang van de leerling. Hiermee lijkt het keurmerk een goede stimulans voor school én ouders om ouderbetrokkenheid vorm te geven. Schoolbestuurders kunnen dit keurmerk als sturingsmechanisme gebruiken om op hun scholen een goede samenwerking met ouders te realiseren. Het keurmerk dient daarbij overigens gezien te worden als een middel en niet als doel op zich.

CPS omarmt de tien criteria van Stichting LLO en beschouwt ze als een mooie uitwerking van de visie van CPS op de samenwerking tussen school en ouders. De tien voorwaarden voor ouderbetrokkenheid bieden scholen in primair en voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs heldere, unanieme en eenduidige richtlijnen om goed samen te werken met ouders, met veel ruimte voor eigen invulling. Dat laatste vergt van scholen een creatief denk- en werkniveau. Veel scholen die al zijn gestart met het vormgeven van ouderbetrokkenheid hebben ervoor gekozen om elk criterium samen in te vullen met de ouders. Een goed idee, want daardoor verbreedt de school haar perspectief en creëert zij draagvlak gelijk vanaf de start.

Dit boek is bedoeld om scholen/leraren op weg te helpen op hun weg (soms zoektocht) naar een zo optimaal mogelijke samenwerking met ouders. De tien criteria voor ouderbetrokkenheid worden in deze uitgave zo gedegen mogelijk uitgelegd en aangevuld met inspirerende praktijkvoorbeelden en allerhande concrete tips, suggesties en ervaringsverhalen van schoolleiders, schoolbestuurders, leraren, ouders, bekende Nederlanders en leerlingen. Kortom, relevante kennis en informatie om over te nemen of die als basis kan dienen voor nieuwe ideeën of een geheel eigen invulling in de eigen schoolpraktijk. We wensen u veel succes!

Harry Cox
Hens Galjaard
Gerben Heldoorn
Peter de Vries